

[ชื่อ บ้าน นาม เมือง ภาคใต้]

รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์

บรรณาธิการวารสารภูมิแถมยุคก่อตั้ง

กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม

ท้องถิ่นภาคใต้ ราชบัณฑิตยสถาน

ภูเก็ต

เขตการปกครอง

จังหวัดภูเก็ตหรือเกาะภูเก็ตแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอคือ อำเภอเมืองภูเก็ต กะทู้ และถลาง

อำเภอเมืองภูเก็ต

“ภูเก็ต” เป็นคำมลายูออกเสียงเป็น “บุกิต” (Bukit) หมายถึงภูเขาหรือเนินเขา เข้าใจว่าชาวมลายูคงแล่นเรือเข้ามาใกล้เกาะภูเก็ต และมองเห็นบนฝั่งมีภูเขาตั้งเด่นตระหง่าน จึงเรียกเกาะแห่งนี้ว่า “บุกิต” หรือ “ภูเก็ต”

มีคำมลายูอีกหนึ่งคำหมายถึงภูเขาเช่นกันแต่เป็นภูเขาขนาดใหญ่และสูงกว่าบุกิตคือ “กุนุง” หรือ “กุนุง” (Gunung) ถ้าเป็นภูเขาขนาดเล็กในที่นี้หมายความว่าเล็กกว่าบุกิต คำมลายูว่า “อะเนาะบุกิต” หมายถึง ลูกภูเขาซึ่งทำให้ผู้เขียนนึกถึงชื่อ

“บ้านอะเนาะบุกิต” ที่ปัตตานี เสียหายภายหลังทางราชการเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “บ้านนาเกตุ” ซึ่งฟังแล้วมีเค้าเสียงอะเนาะบุกิตอยู่บ้าง

ในจดหมายเหตุเมืองกลางบางฉบับเขียน “บุกิต” อย่างคำไทยว่า “บุกกิจ” คือ ไช้ จ ฉาน เป็นตัวสะกด โดยมีความหมายว่า บุก หมายถึง บุกเขา และ กิจ หมายถึง แก้วประดับเมื่อรวมความแล้ว หมายถึง บุกเขาประดับด้วยแก้วซึ่งสอดคล้องกับชื่อชุมชนกลางและชื่อขุนนางในอดีตคือ “บ้านมาหนิก” สันนิษฐานได้ว่าอาจมาจากภาษาโจปะของชาวอินเดียดั้งเดิม ซึ่งเคยเข้ามาบูรณชุมชนฝั่งอันดามัน

“มาหนิก” มานิคครามหรือมานิคครัมจึงหมายถึงเมืองแก้วเหมือนกับชื่อเจ้าเมืองกลาง (เทียน) ซึ่งเป็นบุตรของท้าวเทพกระษัตรี ได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาเพชรศิรีพิชัยสงครามรามคำแหงจาก คำว่า “เพชรศิรี” หมายถึง เขาแก้ว เช่นกัน

ชื่อเมืองบุกิตเริ่มปรากฏในเอกสารไทยโปรตุเกส และฮอลันดา ครั้งกรุงศรีอยุธยา ซาติฝรั่งดังกล่าวได้รับอนุญาตให้สร้างสถานีสินค้าที่บุกิต เพราะบุกิตอุดมไปด้วยแร่ดีบุก นอกจากนี้ชื่อเมืองบุกิตยังปรากฏในพงศาวดารรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บอกไว้ว่าชื่อบุกิตเป็นหนึ่งในแปดหัวเมืองริมฝั่งทะเลตะวันตกที่ขึ้นกับกรมท่า ได้แก่ (1) กลางบางคลี (2) ตะกั่วป่า (3) ตะกั่วทุ่ง (4) เกาะรา (5) คุระ (6) คุรอด (7) พังงา (8) บุกิต (ในส่วนของชื่อเมืองอันดับที่ (2) – (7) ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อชื่อบ้านนามเมืองพังงา)

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บุกิตได้ชื่อว่าเป็น “เมืองราชทรัพย์ของแผ่นดิน” เพราะพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ดีบุก ในแต่ละปีสามารถนำรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวนเงินมหาศาล

ที่ตั้งของเมืองบุกิตเก่าอยู่ที่เขตอำเภอกะทู้ในปัจจุบัน โดยเริ่มต้นจากแหล่งแร่ดีบุกไล่มาตาม

ลำดับคือ หมู่บ้านเกิดโฮ้ชื่อนี้มาจากคำมลาญว่า “บุกิตปาโฮะ” (Bukit Pauh) แปลว่าบุกเขามะม่วง (บุกิต = บุกเขา, ปาโฮะ = ต้นมะม่วง) แต่ชาวจีนบุกิตออกเสียงว่า “เกียดโห” หรือ “เกียะโห”

ต่อมาบุกิตได้ย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่บ้านทุ่งคาคำว่า “ทุ่งคา” แปลความหมายมาจากคำมลาญว่า “อุยงลาลัง” (Uyong Lalang) (อุยง = แหลมริมทะเล, ลาลัง = หญ้าคา) เมื่อรวมความแล้วหมายถึง แหลมหญ้าคา

การเปลี่ยนชื่อจากเมืองบุกิตเป็นจังหวัดบุกิตนั้นเป็นเพราะบ้านทุ่งคาได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอทุ่งคา ต่อมาอำเภอทุ่งคาก็เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองบุกิตมาจนทุกวันนี้

กลาง

เดิมกลางมีชื่อว่าเมืองกลางหรือเมืองสลาangk่อนจะชื่อเมืองบุกิต กลางไม่ได้เป็นชื่อเมืองอย่างเดียว แต่เป็นชื่อเกาะทั้งเกาะด้วย ทำนองเดียวกันชื่อเมืองบุกิตเป็นทั้งชื่อเมืองและชื่อเกาะ เพียงแต่กลางและบุกิตใช้เรียกขานในช่วงเวลาต่างกัน

“กลาง” มาจากคำมลาญว่า “อุยงลาลัง” หรือ “อุยงลาลาง” (Uyong Lalang) หมายถึง แหลมหญ้าคาตั้งที่กล่าวข้างต้น ปัจจุบันชื่อหลามริมฝั่งทะเล เช่น หลามกา ก็มาจากหลามหญ้านั้นเอง รวมทั้งชื่อบุกเขา เช่น เขาคลังลัง มาจากคำว่า ลาลัง หมายถึง บุกเขาหญ้าคาอีกด้วย

ความหมายเกี่ยวกับหญ้าคาและทุ่งคา ยังนำไปตั้งชื่อบริษัททุ่งคาฮาเบอร์ของกัปตันไมล์หรือเอ็ดเวิร์ด ไร้มิส ไมล์ (Edward Thomas Miles) ชาวออสเตรเลีย ผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ดีบุกจากรัฐบาลสยาม และต่อเรือขุดแร่ดีบุกในทะเล ณ อ่าวทุ่งคา นับเป็นเรือขุดแร่ลำแรกของบุกิต (เมื่อ พ.ศ. 2450)

คำว่า “อุยงลาลัง” “อุยงลาลาง” หรือ “อุยงสาalang” นั้น ชาวจีนออกเสียงยังออกเสียงเป็น “ยั้งซีลอน”

(Junk Ceylon) พ้องเสียงกับชื่อเกาะซีลอน (ศรีลังกา) คำว่า “ลาลัง ลาลาง สาลาง และซีลอน” ตามเสียงชาวยุโรป ทำให้ชื่อบ้านนามเมืองบนเกาะนี้ออกเสียงเป็น “สลา-กลาง” และยังเพี้ยนเสียงเป็นฉลองอีกด้วย

ชื่อฉลอง ปัจจุบันเป็นชื่ออำเภอ ชื่อตำบล และชื่อวัด โดยเฉพาะหลวงพ่อแช่มวัดฉลอง (วัดไชยธาราราม) ที่พวกเรารู้จักกันดีหลวงพ่อแช่มมีชื่อเสียงขจรขจายมา ตั้งแต่ สมัย พระบาท สมเด็จพระปิยมหาราช เพราะท่านเป็นผู้นำ และสร้างขวัญกำลังใจโดยแจกผ้าประเจียดให้แก่ชาวบ้านโพกศีรษะเพื่อเข้าต่อสู้อันชณะ พวกอั้งยี่หรือกรรมกรจีนเหมืองแร่ที่ก่อการไม่สงบในยุคนั้น

จากคุณความดีนี้หลวงพ่อแช่ม จึงได้รับแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูวิสุทธีวงศาจารย์ญาณมุนีสังฆปาโมกข์เมืองภูเก็ต ชาวภูเก็ตนับถือหลวงพ่อแช่ม เป็นพระมีอาคมขลังเมื่อพระคุณเจ้ามีชีวิตอยู่ มักมีชาวบ้านมาแก้บนปิดทองคำเปลวบนตัวท่าน เสมือนพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

กลางบางคลี และตะกั่วกลาง ในเอกสารโบราณ ยังเขียนชื่อเมืองกลางแตกต่างกันออกไปอีก เช่น ดำนาน เมืองนครศรีธรรมราชเรียกกลางว่า “เมืองตะกั่วกลาง” เพราะเดิมเมืองกลางอยู่ใกล้เขตเมืองตะกั่วทุ่ง และขึ้นต่อเมืองตะกั่วทุ่งจึงเรียกว่าเมืองตะกั่วกลาง แต่ปัจจุบันเขตดังกล่าวนี้ขึ้นกับจังหวัดพังงา ส่วนแร่ดีบุกที่ขุดได้ยุคนั้น ชาวบ้านเรียกว่า “แร่ตะกั่วดำ”

ส่วน “กลางบางคลี” นั้น คำว่า “บางคลี” โดยเฉพาะคำว่า “คลี” เป็นคำมลายูว่า “คาลี” (Khali) แปลว่า สงบนิ่ง, หยุดพัก ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับบางคลีหรือกลางบางคลี เพราะที่นี้เป็นท่าเรือมีคลื่นลมสงบ เหมาะเป็นที่จอดพักเรือเพื่อหาเสบียงอาหารและน้ำจืด

สมัยกรุงศรีอยุธยา กลางบางคลีเคยเป็นหัวเมืองฝั่งอันดามัน ต่อมาช่วงต้นรัตนโกสินทร์ กลาง

บางคลีกลับเป็นที่ว่าราชการเจ้าเมืองกลางคือ พระยาสุรินทรราชา (จีน) ก่อนจะย้ายไปอยู่เมืองกลางบนเกาะอุยงลาลัง

สรุปได้ว่าเมืองกลางเดิมก็คือเมืองกลางบางคลี ซึ่งปัจจุบันนี้บ้าน บาง คลี อยู่ใน ตำบล นาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา แต่กลางที่คนส่วนใหญ่รู้จักต่อมาคือกลางบนเกาะภูเก็ตซึ่งมีความสำคัญในยุคนั้นคือมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุก ทำให้ผู้คนเดินทางเข้ามาตั้งชุมชน โดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยนเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก

คำว่า “กลาง” นอกจากเป็นคำมลายูว่า “อุยงลาลัง” หรือ “อุยงลาลาง” หมายถึง ภูเขาแล้วพระยาอนุমানราชชนหรือเสถียรโกเศศ ยังได้กล่าวถึงที่มาของคำว่า “กลาง” อีกว่า พม่าเคยเรียกชาวเลหรือชาวน้ำว่า “เซลัง” (Selang) เมื่อชาวมลายูเดินทางมาถึงถิ่นชาวเล หรือชาวน้ำเขตภูเก็ตจึงเรียกถิ่นนั้นว่า “อุยงเซลัง” หมายถึง แหล่มอันเป็นที่อยู่ของชาวเล ต่อมาภายหลังคำว่า “เซลัง” กลายเสียงเป็น “สลา” และ “กลาง”

ชาวเลหรือชาวน้ำที่กล่าวนี้เป็นชนกลุ่มน้อยชอบร่อนเร่ไปตามท้องทะเลหรืออาศัยอยู่บนเกาะฝั่งทะเลอันดามัน ชาวมลายูเรียกพวกนี้ว่าออริงลาอู้ต (Orang laut) ออริง = คน ลาอู้ต = ทะเล ตรงกับชาวไทยเรียก ชาวเลหรือชาวน้ำ

วีรสตรีเมืองกลาง สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เกิดสงครามไทย-พม่า ขึ้นเรียกว่าศึกเก้าทัพซึ่งกระทบกระเทือนมาถึงเมืองกลางในขณะนั้นเองที่พระยาพิมล (ขัน) หรือพระยาสุรินทรราชา เจ้าเมืองกลางสามัคคีคุณหญิงจีนได้ถึงแก่อสัญกรรมส่งผลให้คุณหญิงจีนและคุณหญิงมุกน้องสาวต้องนำชาวกลางต่อสู้กับ พม่าจนพม่าถอยทัพกลับไป วีรกรรมครั้งนั้นทำให้เรามีอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี และท้าวศรีสุนทรมาจนทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการเขียนชื่อท้าวเทพกระษัตรี

ซึ่งพบว่าในระยะหลังนี้มักเขียนชื่อแตกต่างกัน เช่น ท้าวเทพกษัตรีหรือท้าวเทพสตรี เป็นต้น

จากถลางถึงกรากงา สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏว่าพม่ายกทัพมาตีถลางอีกครั้ง ช่วงนั้นถลางตั้งชุมชนอยู่ที่บ้านดอน และครั้งนั้นถลางพ่ายแพ้เสียยับเยิน จนชาวถลางต่างแตกหนีไปทางแผ่นดินใหญ่ โดยไปอาศัยอยู่ตรงหุบเขาตำบลกระพุงาหรือกรากงา แขวงเมืองตะกั่วทุ่ง

กรากงามาจากคำมลายูว่า “กัวลาพุงา” (Kuala Pungah) ซึ่งคำว่า “กัวลา” แปลว่าปากน้ำ ส่วนคำว่า “พุงา” แปลว่า ที่ชนถ้ายืนค้ำขึ้นจากเรือ

จากการรวมตัวของชาวถลางและชาวตะกั่วทุ่งที่หนีภัยพม่ามาพักอยู่ตรงหุบเขาดังกล่าว ในที่สุดกรากงาจึงกลายเป็นชุมชนใหญ่ ต่อมาชื่อกรากงาก็กลายเป็นเสียงเป็นพยางค์มาจนทุกวันนี้ รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองถลางขึ้นมาใหม่ ณ ด้านตะวันออกของตัวเกาะที่บ้านท่าเรือ (ตำบลศรีสุนทร) พร้อมกับอพยพชาวบ้านบางส่วนจากกรากงาไปอยู่ ณ เมืองถลาง ที่สร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ด้วย

มณฑลภูเก็ต-จังหวัดภูเก็ต ด้านทิศใต้ของเกาะเขตเมืองภูเก็ตอุดมด้วยแร่ดีบุกมากกว่าเมืองถลาง จึงทำให้ภูเก็ตมีความเจริญก้าวหน้า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถลางได้ลดฐานะเป็นเมืองขึ้นของภูเก็ต ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ถลางจึงถูกยุบเป็นอำเภอและให้ขึ้นกับภูเก็ต ขณะเดียวกันภูเก็ตก็กลายเป็นศูนย์กลางของมณฑล มีบ้านเมืองฝั่งทะเลอันดามันจัดขึ้นเป็นมณฑลภูเก็ต คือภูเก็ต พังงา กระบี่ ตะกั่วป่า (พ.ศ. 2474 ตะกั่วป่าถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นต่อจังหวัดพังงา) ระนอง ตรัง และสตูล มณฑลไทรบุรีหรือยูริฝั่งทะเลอันดามันเช่นกัน ภายหลังไทรบุรีและปะลิสถูกอังกฤษยึดไป คงเหลือแต่สตูลขึ้นกับ

มณฑลภูเก็ต ต่อมาเมื่อมีการปกครองแบบจังหวัด ตำบลและหมู่บ้าน ภูเก็ตก็แยกเป็นจังหวัด

พูดถึงมณฑลภูเก็ตนั้นมีความก้าวหน้า เพราะผู้นำหรือข้าหลวงเทศาภิบาลเอาจริงเอาจังตั้งแต่พระยา-ทิพโกษา (โต โชติกเสถียร) และที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) หรือบิดาแห่งยางพาราเมืองไทย ท่านผู้นี้เป็นข้าราชการซึ่งเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)

กะทู้

อำเภอกะทู้เคยเป็นที่ตั้งเมืองเก่าของภูเก็ต คือ ก่อนที่ภูเก็ตจะย้ายไปสร้างเมืองใหม่ที่บ้านทุ่งคา

“กะทู้” มาจากคำมลายูว่า “กัวลาบาตู” หรือ “กรากบาตู” (Guala Batu) ซึ่ง “กัวลา” หรือ “กรา” แปลว่าปากน้ำ ส่วนคำว่า “บาตู” แปลว่าก้อนหินเมื่อรวมความจึงหมายถึงปากน้ำที่มีก้อนหินดูเด่นมาแต่ไกล คำว่า “กัวลาบาตู” ชาวบ้านมักออกเสียงรวบให้สั้นจึงกลายเป็น “กรากตู” ต่อมาเป็นกะทู้ และกะทู้ตามลำดับ

ที่มาของชื่อหาดสวยงาม

“ป่าตอง” คือชื่อของหาดสวยงามอีกแห่งของอำเภอกะทู้ในจังหวัดภูเก็ต คำว่า “ป่าตอง” เป็นคำมลายูอ่านว่า “กัวลากอตตอ” หรือ “กรากอตตอ” หมายถึงปากน้ำที่มีกำแพง (กัวลา หรือกรา = ปากน้ำ, กอตตอ = กำแพง) จึงหมายความว่า มีเทือกเขาตั้งตระหง่านดูเด่นดูจกกำแพงอยู่ด้านหลังของชายทะเล หาดทรายสวยงามอีกหลายแห่งในอำเภอกะทู้และอำเภออื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคำมลายู เช่น หาดกมลา หาดกะรน หาดกะตะ และหาดราไวย์

หาดกมลา “กมลา” มาจากคำมลายูว่า “กัวลา-บาลา” (Guala Bala) คำว่า “กัวลา” แปลว่า ปากน้ำ ส่วนคำว่า “บาลา” ในพจนานุกรม Indonesia Inggris ให้ความหมายว่าหมายถึงกองทัพ จึงสันนิษฐานได้ว่า

ตรงนี้เป็นอดีตคงเป็นที่ตั้งของกองทัพแต่ยังไม่ทราบชัดเจนนักว่าเป็นกองทัพชาติใด นอกจากนี้ชื่อ “กมลลา” ยังเป็นชื่อตำบลด้วย ในสมัยโบราณเรียก “บ้านกราม้า” หมายถึง บ้านตราหมาสอดคล้องกับตราเมืองภูเก็ต ซึ่งขึ้นกับเมือง นครศรีธรรมราชโดยถือตราสุนัขนามในกลุ่มเมืองสิบสองนักษัตร คำว่า “ตราหมา กราม้า กราม้า” จึงเพี้ยนเสียงกลายเป็น กมลลา และกลายมาเป็นชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล และชื่อหาดทรายมาจนถึงทุกวันนี้

หาดกระหน คำว่า “กระหน” มาจากคำมลายูว่า “กัวลารนตะ” (Guala Ronda) หมายถึง ปากน้ำที่มีการเดินยามลาดตระเวน บางท่านก็บอกว่า ชื่อหาดนี้มาจากชื่อปลาทะเลที่ชาว มลายูเรียกว่า “ปลาเกอรัง” (Kerong)

หาดกะตะ คำว่า “กะตะ” มาจากคำมลายูว่า “กัวลาตะ” (Guald Tal) หมายถึง ปากน้ำที่มีต้นตาล (Tal) บางท่านก็ว่า “ตะ” มาจาก “ตะนิ” หรือ “ตานี” (Tani) ซึ่งเป็นคำมลายูหมายถึง ทำนาหรือทำไร่

หาดราไวย์ คำว่า “ราไวย์” มาจากคำมลายูว่า “กัวลาราวะ” (Guala Rawa) คำว่า “ระวะ” หรือ “ราวะ” เป็นเครื่องมือสำหรับจับกุ้ง ไซ้ดินไปในน้ำตื้น คำมลายูออกเสียง “ระวะ” เป็น “ระวอย” “ระเวย” และ “ราไวย์” ตามลำดับ

ที่มาของชื่อแหล่งสาธารณะ

ชื่อหาดทราย ชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แต่เจ้าเมืองกลาง คือนามของเจ้าเมืองกลางที่มักจะมีคำว่า “สุรินทราชา” เช่น หาดสุรินทร์ หมายถึง เจ้าพระยาสุรินทราชา ยุคเจ้าเมืองกลางและพระยาสุรินทราชา ยุคการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ได้จัดตั้งมณฑลภูเก็ตขึ้น เช่น พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) เป็นต้น

ชื่อถนน ซึ่งมีอยู่ในตัวเมืองภูเก็ต เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แต่พระยาสุรินทราชาสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เช่น

“**ถนนสุทัศน์**” คือชื่อของ นายพลโท พระยาสุรินทราชา (ม.ร.ว.สิทธิ สุทัศน์) นำนามสกุลมาตั้งเป็นชื่อถนน

“**ถนนวิเศษ**” คือชื่อของ พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) นำนามสกุลมาตั้งชื่อเป็นชื่อถนน รวมทั้งตั้งชื่อถนนอีกหลายสาย เพื่อเป็นที่ระลึกถึงสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตท่านอื่นๆ ด้วย

เช่น ถนนศรีเสนา นำมาจากนามพระยาศรีเสนา (อะ สมบัติศิริ) เป็นต้น

ก่อนจบชื่อบ้านนามเมืองภูเก็ต ผู้เขียนขอเล่านิทาน เรื่องตายมดิ่งที่เกี่ยวข้องกับภูเก็ต ให้อ่านเป็นการปิดท้ายชื่อบ้านนามเมืองภูเก็ต ซึ่งมีเรื่องเล่ากันว่า...

“ตายมดิ่งไปอยู่ที่บ้านกระหน และทำนาที่อ่าวกะตะ วันหนึ่งข้างของตายมดิ่งสะดุ้งโหยงหนีหายไป ตายมดิ่งจึงลากหอกออกตามหาข้าง ระหว่างทางหอกที่ลากนั้นไปตัดภูเขา เลยทำให้พื้นที่บริเวณภูเขาตรงนั้นขาดหายไปปัจจุบันเรียกว่า ‘ช่องเขาขาด’ และนิทานเล่าต่อไปว่า... ‘เมื่อตายมดิ่งไม่พบข้าง จึงเดินเลยไปถึงอ่าวป่าตอง หอกที่ตายมดิ่งลากไปตัดกับส่วนเหนือของอ่าวจึงกลายเป็นแหลมมดิ่ง ต่อมาตายมดิ่งเดินขึ้นไปทางเหนืออีก และหอกที่ลากไปนั้นก็ตัดแผ่นดินตกไปในทะเล จึงกลายเป็นเกาะภูเก็ตมาจนทุกวันนี้”

คำขวัญจังหวัด “ไข่มุกอันดามัน สวรรค์เมืองใต้ หาดทรายสีทอง สองวีรสตรี บารมีหลวงพ่อแช่ม”

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด รูปอนุสาวรีย์ สองวีรสตรีอยู่ในวงกลมล้อมด้วยลายกนก ซึ่งแสดงถึงวีรกรรมอันห้าวหาญของท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร (๕)

